

4. 10. 2007

Více najdete na www.nkp.cz a www.klementinum.cz <Pro novináře>

Národní knihovna ČR převzala doklady o zápisu do registru UNESCO: Paměť světa

Náměstek ministra kultury ČR František Mikeš předal u příležitosti vyhlášení cen Knihovna roku 2007, jež se uskutečnilo 4. října v Zrcadlové kapli pražského Klementina, rovněž doklady o významném mezinárodním ocenění práce českých knihovníků a historiků. Vlastimil Ježek, generální ředitel Národní knihovny ČR, převzal dekrety osvědčující zápis do světového registru **Paměť světa** týkající se dvou unikátních sbírek z fondů **Národní knihovny ČR: Souboru středověkých rukopisů české reformace a Kolekce ruských, ukrajinských a běloruských periodik z let 1918-1945**, které vydávali představitelé porevolučního exilu. UNESCO je do Paměti světa zařadilo letos v létě a spolu s nimi tam byl zařazen například soubor vědeckých textů pocházející z Indie z let 1800 až 1500 před naším letopočtem nebo archiv legendárního švédského režiséra Ingmara Bergmanna. Na seznamu Paměť světa, který UNESCO založila před patnácti lety, je v současné době 158 položek a dokumenty z České republiky se na něm ocitly vůbec poprvé. Národní knihovna ČR nicméně získala již v roce 2005 v rámci programu Paměť světa prestižní **Cenu Jikjí** za celosvětový přínos k ochraně a zpřístupnění kulturního dědictví.

* * * * *

Rukopisy české reformace

Sbírka středověkých rukopisů České reformace (tzv. husitika a rukopisy Jednoty bratrské) pochází z 2. poloviny 14. až 16. století a je v majetku Oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR. Unikátnost rukopisů leží i v jejich společném a jednotném uložení. Rukopisy, úzce spjaté s univerzitním prostředím, byly z valné části uchovávány v jezuitské knihovně Klementina (dnes nejstarší část fondu Národní knihovny ČR) nebo vplynuly v celcích do Národní knihovny z knihoven zrušených klášterů. Tímto společným místem uložení je umožněna snazší a přehlednější rekonstrukce celého myšlenkového procesu reformace. Prezentovaná sbírka je unikátním svědkem světového dědictví hlavně díky jeho výpovědi o jednom z největších milníků evropské společnosti, tj. reformaci. Velký zájem badatelů o sbírku je dán jedinečností této sbírky, která se v tomto množství nenachází v žádné jiné světové knihovně.

Reformace je souborným označením procesů v křesťanské církvi s těžištěm hlavně v 16. století, jehož cílem byla náprava církve a návrat ke křesťanství, nezátíženému staletou praxí a tradicí. Reformace je hnutí složité ve

svých původech a příčinách, mnohostranné ve svých činitelích a bohaté ve svých důsledcích. Počáteční vlna reformace vzešla z prostředí univerzit (hlavně univerzity v Oxfordu, Paříži a následně i v Praze). Odrazem toho jsou například díla významného anglického reformátora **Johna Wyclifa**, jehož spisy byly záhy přineseny českými studenty do Čech a v nynější době **představují významnou a početně unikátní součást sbírky**.

Hlavní část této sbírky představují díla významných kazatelů a laiků - mravokárců, tvořících skupinu duchovních vůdců celého procesu České reformace. Z nich nejvýznamnější byl **univerzitní mistr Jan Hus**, duchovní otec celého hnutí v Čechách. Rukopisy obsahují traktáty a sermone (kázání) s hlavními tématy reformačního hnutí. Snahy české reformace vyústily v nové, evangelické útvary církevní organizace, k utrakvismu a k Jednotě bratrské („Unitas fratrum“). Jednota bratrská je ojedinělým fenoménem ve středoevropském prostoru, nejstarší česká protestantská církev s vlastní myšlenkovou strukturou i ojedinělým uspořádáním. Tato církevní organizace se aktivně zapojila do hlavního proudu německo-švýcarské reformace. Od České reformace vedla dějinná souvislost až ke světové reformaci německo-švýcarské, jejímž prvotním duchovním otcem byl M. Luther. V této fázi, tj. v polovině 16. století reformní hnutí zasahuje celou Evropu, mění status quo středověkého světa a vytváří novou soustavu chápání a vnímání reality světa všech vrstev tehdejší společnosti.

Častějšímu půjčování rukopisů však zabraňuje současný, mnohdy zhoršený fyzický stav rukopisů. Ten je daný nižší kvalitou zhotovení jednotlivých rukopisů, které byly tradičně vyhotovovány v méně luxusních vydáních a sloužily převážně k praktickému použití. Vzhledem k méně úhledné podobě byly rukopisy mnohdy považovány za méně hodnotné a podléhaly častěji přirozenému procesu ničení. Jejich dnešní fyzický stav naznačuje nutnost jejich zvýšené ochrany a důkladnějších restaurátorských zákroků. Další z možných cest zvýšené ochrany je důsledná digitalizace těchto rukopisů. Digitalizace umožní snadnější přístup uživatelů k rukopisům, zvýší jejich zájem, rozšíří vědomosti o rukopisech po celém světě a v neposlední řadě zabrání jejich častějšímu fyzickému půjčování a s tím souvisejícímu rychlejšímu ničení. Ostatně nutnost bezprostřední ochrany, stabilního a bezpečného ukládání a většího zpřístupňování tohoto rukopisného bohatství uživatelům z celého světa patří k prioritním cílům Národní knihovny ČR.

* * * * *

Sbírka ruských, ukrajinských a běloruských emigrantských periodik

Sbírka ruských, ukrajinských a běloruských emigrantských periodik (novin i časopisů) z let 1918-1945 ve fondu Slovanské knihovny, která je součástí Národní knihovny ČR, představuje světově unikátní kolekci materiálů z období mezi světovými válkami. Noviny a časopisy tehdy vydávali příslušníci tzv. první vlny ruské emigrace rozptýlení po svém odchodu z bolševického Ruska na všech kontinentech. Z velkého záběru aktivit a početnosti této emigrace se zrodil jev **nazývaný „Rusko mimo Rusko“**. Jde o široce pojímaný kulturní fenomén – vznikla zcela nová exilová kultura odtržená od původních kořenů na území ruské říše, současně však dlouhá léta udržující původní tradice a kulturní hodnoty. Tato kultura se vyvíjela jako zrcadlo kultury sovětské – paralelně, ve vztahu k ní, současně však nepodléhala omezením, s nimiž se potýkala elita SSSR.

Meziválečné Československo bylo jedním z klíčových světových kulturních center této emigrace a díky finanční podpoře československé vlády představovalo

hlavní shromaždiště archivních kolekcí i tištěných titulů. Sbíрка Slovanské knihovny v sobě koncentruje tituly vydávané doslova po celém světě, ve všech důležitých centrech emigrantského života, čímž emigrantskou kulturní tradici „Ruska mimo Rusko“ reflektuje a zpřístupňuje badatelům patrně nejkomplexněji ze všech světových odborných pracovišť. Díky své kompaktnosti a bohatosti představuje zahraničními badateli často vyhledávaný zdroj informací a poznání.

Autenticita sbírky je zajištěna tím, že až na absolutní výjimky jde o kolekci složenou z originálních výtisků. Kopii byly nahrazeny pouze tituly, jimiž se kolekce retrospektivně doplnila. Ačkoliv se emigrantská periodika nalézají rovněž v depozitářích jiných velkých světových knihoven, nikde jinde než ve Slovanské knihovně se nenacházejí v takové úplnosti a rozsahu titulů!

Sbíрка ruských, ukrajinských a běloruských emigrantských periodik ve fondu Slovanské knihovny se skládá ze dvou hlavních částí. **První část pochází přímo ze Slovanské knihovny, která vznikla v roce 1924 jako knihovna československého ministerstva zahraničí. Druhá, větší část kolekce vznikla díky činnosti Ruského zahraničního historického archivu (dále RZIA).** Ten byl založen v Praze v roce 1923 pod patronací jedné z emigrantských organizací, po několika letech přešla do správy stejného ministerstva jako Slovanská knihovna. Cílem RZIA bylo získávat po celém světě archivní dokumenty, knihy a periodika vztahující se k revolučnímu hnutí v Rusku a k ruské, ukrajinské a běloruské emigraci po roce 1917. Fond Slovanské knihovny intenzivně a přitom kvalitně rostl jednak díky štědrosti zřizovatele, jednak rovněž díky kontaktům s jednotlivými československými zahraničními zastupitelskými úřady. RZIA využíval sítě agentů a spolupracovníků z řad emigrace, kteří nezištně po celém světě získávali kontakty a nakupovali archivní sbírky, knihy i periodika. Tito spolupracovníci přitom často patřili mezi elitní příslušníky jednotlivých emigrantských skupin. V roce 1945 byla archivní část RZIA vyvezena do SSSR, knihovna byla převedena do vlastnictví Slovanské knihovny. **Celkový rozsah popisované sbírky periodik čítá cca 2 000 titulů časopisů (kolem 1500 pochází z RZIA) a několik tisíc titulů novin (větší část z RZIA).** Tematicky jde především o politické, kulturní a humanitně-vědní tisky. Do sbírek RZIA je navíc zakomponována světově ojedinělá sbírka periodik vzniklých v samotném Rusku v období občanské války v letech 1918-1920 a dále kolekce ruských a ukrajinských periodik vydávaných v průběhu druhé světové války v okupovaných částech Sovětského svazu.

Celá sbírka je unikátem světového významu, dokumentujícím jednu z velkých kapitol politického vývoje 20. století. Podobně jako všechny papírové materiály, tak i noviny a časopisy této sbírky podléhají opotřebení, stárnutí a následné zkáze. Především noviny jsou často ve velmi špatném stavu. Zkáze se předchází mikrofilmováním a digitalizací nejunikátnější části sbírek a zároveň i zajištěním odpovídajícího uložení a skladování. V souvislosti s výstavbou nové budovy Národní knihovny a revitalizací Klementina získá Slovanská knihovna nové prostory, které jí umožní kvalitnější uskladnění a péči o unikátní sbírky.

Úsek komunikace NK ČR
public.ur@nkp.cz

Partneři Národní knihovny ČR:

Generální partner

Partneři

Mediální partneři

